

Akademikerne

Vår dato:

19.11.2020

Vår referanse:

TEA

Innspill til Akademikerne: Europakommisjonens forslag til direktiv om minstelønn

Tekna viser til Arbeid- og sosialdepartementets høringsbrev av 29. oktober 2020 med referanse 20/161-6. Tekna sender med dette et innspill til Akademikernes hørings svar.

Overordnet er Tekna negative til direktivet slik det foreligger. Mer generelt er det krevende å se at direktivet har potensiale for å tilføre det norske arbeidslivet noe positivt i direkte forstand.

Tekna støtter fullt ut at tilfredsstillende nivå på de laveste lønningene er helt grunnleggende for velfungerende arbeidsmarkeder og muligheten for å bygge velferdssamfunn. For lave lønninger vil undergrave den enkeltes mulighet til en akseptabel levestandard basert på eget arbeid. Såkalt arbeidende fattige er et (økende) problem i mange land. Eurofound skriver f.eks. at 70 prosent av arbeidere på eksisterende minstelønninger har en eller annen form for økonomiske utfordringer, men at det er veldig stor variasjon mellom land.

Videre vil for lave lønninger utfordre muligheten for ytelser til de som ikke kommer inn på arbeidsmarkedet. For å opprettholde arbeidsinsentiver vil ytelsesnivået holdes nede av lave lønninger. Motsatt vil økt nivå på de laveste lønningene gi rom for et rimelig nivå på sosialforsikringsordninger, uten at sosialforsikringsytelsene kommer i konflikt med arbeidsinsentivene. Det må være lønnsomt å arbeide, og det bør være gode sosialforsikringsordninger for de som faller ut.

Dette er grunnleggende og allmenn kunnskap i de nordiske landene. Det betyr ikke at det er fritt for utfordringer, jf. det pågående arbeidet til sysselsettingsutvalget her hjemme, men det dreier seg ikke om for lave lønninger.

Samtidig er det helt sentralt at lønn må speile markedsbestemte forhold. Lønn fremforhandlet gjennom lokale og kollektive forhandlinger leder fram til markedsbaserte lønnsforskjeller som avspeiler produktivitetsforskjeller og virksomhetens økonomiske situasjon. Dette bidrar til en samfunnsøkonomisk fornuftig allokering av arbeidskraften og en ansvarlig lønnsutvikling innenfor en vurdering av hva konkurranseutsatt virksomhet kan håndtere over tid.

Norsk forhandlingspraksis er basert på bred tilslutning til at produktivitsveksten i konkurranseutsatte virksomheter legger grunnlaget for den langsiktige reallønnsveksten i økonomien. En koordinert lønnsdannelse bidrar ifølge Holden til at det blir mindre lønnspress, lavere arbeidsledighet og mindre lønnsforskjeller. Lokale forhandlinger er en del av denne koordineringen, jf. Holden III-utvalget. Videre gir lokale kollektive forhandlinger

gunstige insentiver gjennom deling av verdiskaping og bidrar til lokal fleksibilitet til å rekruttere, motiver og holde på arbeidskraften.

At koordinering kombinert med sentral og lokal lønnsdannelse har fungert godt for Norge historisk, betyr ikke at det ikke kunne fungert bedre, og det er ikke opplagt for oss at dagens arbeidsdeling og gjennomføring er optimal framover. Tekna imøteser derfor at det settes ned et utvalg som gis i oppdrag å vurdere om lønnsdannelsen kan forbedres.

Sett opp mot lavlønsproblematikken som er tema her, er standardresonnementet med utgangspunkt i lønnsdannelsen i Norge, at koordinering trekker de laveste lønningene opp, at lavproduktive bedrifter da legger ned og at arbeidskraft frigjøres for mer produktive bedrifter. Slike mekanismer kan over tid bidra til høyere produktivitet og lønn. Tekna er enig i dette.

Utgangspunktet for resonnementet er at arbeidskraften er homogen. Med den raske teknologiske utviklingen og digitaliseringen vi opplever, er det grunn til å tro at arbeidskraften blir mindre og mindre homogen, også betinget av utdanning. I et slikt scenario vil lavproduktive bedrifter med lavere lønnsnivå tiltrekke seg arbeidstakere med lav produktivitet, og vi kan få en forsterking av mekanismer som driver lavproduktive bedrifter ut av markedet.

Fra et norsk perspektiv mener vi partene i arbeidslivet, sammen med myndighetene, har bidratt til minstestandarder som gjør at vi i svært liten grad har den type lavlønsproblematikk som dette direktivet vil til livs. Det er bra at direktivet går langt i retning av å anerkjenne og anbefale at arbeidslivets parter kan løse lavlønsproblemer. Tekna er likevel bekymret for at direktivet vil kunne gripe inn i og legge føringer på hva som skal avtales mellom partene. Det er avgjørende for oss at et direktiv anerkjenner at kollektive avtaler bidrar til å sikre minstestandarder uten at minstelønn nødvendigvis er eksplisitt regulert i avtalen.

Det er kombinasjonen av høy oppslutning om fagforeningene, bred avtaledækning gjennom en rekke ulike avtaler for ulike grupper, virksomheter og bransjer og med supplement av allmengjøringsinstituttet, som i sum fungerer godt.

Når det er sagt, er vi enige i at lavlønn er et alvorlig problem i flere andre land, og det åpne arbeidsmarkedet har også lagt press på lønnsnivået i enkelte bransjer i Norge. Det er åpenbart mange som er villige til å ta arbeid i Norge til et lønnsnivå under de minstestandarder vi er vant med. Disse arbeidstakerne organiserer seg i liten grad og dekkes ofte ikke av tariffavtaler. Dette er problemstillinger som partene i arbeidslivet må finne løsninger på i forståelse med myndighetene.

Tekna mener det er viktig å arbeide for økte minstestandarder i europeisk arbeidsliv. Det må være mulig å oppnå en rimelig levestandard basert på eget arbeid. Virksomheter med uakseptable betingelser undergraver reell konkurranse i næringslivet. Det kan ikke være slik at den virksomheten som har de dårligste lønnsbetingelsene vinner kontrakter. Sosial dumping må motarbeides.

Vi mener lav organisering og svake arbeidsmarkedsinstitusjoner er hovedutfordringen i de landene som har størst problemer med lavlønn. Det kreves trolig langvarig arbeid for å endre dette. Vi ser derfor at krav til minstelønnsnivå kan være en hensiktsmessig løsning for noen land i et kortere perspektiv, men det kan trolig også redusere behovet og forsinke en endring mot et mer organisert arbeidsliv.

I foreliggende utkast til direktiv åpnes det opp for fleksibilitet knyttet til valg av avtalespor eller lovspor. Det er helt nødvendig. Det mangler imidlertid en form for terskel som «utløser» direktivet i det enkelte land. Det gir ikke mening for oss hvis land som har etablert gode minstestandarder i arbeidslivet, skal bli påtvunget rammer som ikke på noen som helst måte bidrar til å løse de konkrete utfordringene som gjenstår. Det må være opp til partene og myndigheten nasjonalt.

Tekna er på denne bakgrunn negative til direktivet slik det foreligger. Mer generelt er det krevende å se at et direktiv har potensiale for å tilføre det norske arbeidslivet noe positivt i direkte forstand.

Med vennlig hilsen

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening

Line Henriette Holten
generalsekretær